

DOI: 10.26468/trakyasobed.1647386

Trakya University Journal of Social Sciences, 27(1), 138-148, 2025

Avrupa Birliği'nin Çok Dillilik Politikasının Avrupalı Kimliği Oluşumuna Etkisi ve Türkçenin Avrupa Birliği Dillerinden Biri Olmasına İlişkin Bir Değerlendirme

The Impact of the European Union's Multilingualism Policy on the Formation of European Identity and an Assessment of Turkish as One of the Languages of the European Union

Arş. Gör. Dr. Bihter Gürışık Köksal^{1*}, Prof. Dr. T. Mesut Eren²

¹Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa Birliği İktisadi ve İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Dil, toplumsal kimliğin oluşumunda en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle başka bir dille yazılı veya sözlü etkileşime geçildiğinde aynı zamanda o dili konuşan kültürle de etkileşimde bulunulmuş olunur. Herhangi bir topluluğun dilinin yapısal özelliklerini veya dilbilgisi kurallarını öğrenerek kendisini ifade edebilen birey, sadece o dili konuşmakla kalmaz; aynı zamanda o topluluğun kültürünü, geleneklerini, alışkanlık ve davranışlarını da anlamlandırabilecek bir etkileşim içerisine girmiş olur. Birey-toplum düzeyinde geçerli olan bu çift yönlü etkileşim, farklı topluluklar veya halklar arasında da benzer şekilde gerçekleşir. Bunun gibi uluslararası bütünleşmelerde de dil ve kültür arasında doğrudan veya dolaylı bir etkileşim olur. Bunun en yakın örneklerinden biri Avrupa ülkelerinin arasında gerçekleşen bütünleşme çabaları sırasında kendisini göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından hayata geçirilen Avrupa Birliği projesi, yüzyıllarca birbirleriyle savaşmış Avrupa halkları arasında kalıcı bir barışın sağlanabilmesi çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ortak bir geçmiş, ortak bir kültür ve paylaşılan ortak değerler etrafında bir bütünleşmenin yolunun açılabilmesi için çok dillilik (multilingualism) ve çok kültürlülük (multiculturalism) bir araç olarak benimsenmiştir. Bu nedenle çalışmada Avrupa Birliği'ndeki "çok dillilik politikası" ve bunun Birlik içindeki sosyal uyuma, bütünleşmeye doğrudan ve dolaylı etkileri ortaya konulmuş, bununla birlikte Türkiye'nin olası bir üyeliğinde AB'nin "çok dillilik" politikası kapsamına girecek olan Türkçenin, bu politikaya yapacağı olası katkılar varsayımsal olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda Türkiye açısından olumlu kazanımlar sağlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Türkçenin AB'nin resmî dillerinden biri durumuna gelmesinin AB halkları ile Türk halkı arasındaki karşılıklı anlayışı güçlendireceği ve bu sayede toplumlar arası yakınlaşmayı hızlandırıcı bir etki yaratacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkçe, çok dillilik, Avrupalı kimliği, Avrupa Birliği, Türkiye

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Arş. Gör. Dr. Bihter Gürışık Köksal

E-posta: bihter.gurisik@marmara.edu.tr

ORCID: orcid.org/0000-0003-1215-0324

Geliş Tarihi/Received: 26.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 16.06.2025

Yayınlanma Tarihi/Publication Date: 30.06.2025

To cite this article/Atf: Gürışık Köksal, B., & Eren, T. M. (2025). The impact of the European Union's multilingualism policy on the formation of European identity and an assessment of Turkish as one of the languages of the European Union. *Trakya University Journal of Social Sciences*, 27(1), 138-148.

©Telif Hakkı 2025 Yazar. Trakya Üniversitesi adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmaktadır. Creative Commons Atf (CC BY) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmaktadır. Copyright© 2025 The Author. Published by Galenos Publishing House on behalf of Trakya University. Licensed under a Creative Commons Attribution (CC BY) 4.0 International License.

ABSTRACT

Language is widely regarded as one of the most significant elements in the formation of social identity. For this reason, when an individual interacts with another language in written or oral form, they are also interacting with the culture that speaks that language. An individual who can express themselves by learning the structural features or grammar rules of the language of a community not only speaks that language, but also interacts with the culture, traditions, habits and behaviours of that community. This dual interaction, which occurs at the individual level within a society, is analogous to the interaction between different communities or peoples. Similarly, in the context of international integrations, there is a direct or indirect interaction between language and culture, as evidenced by recent examples such as the integration efforts among European countries. The European Union project, which was realised immediately after the Second World War, emerged as a result of efforts to achieve a lasting peace between European peoples who had been at war with each other for centuries. Multilingualism and multiculturalism were adopted as a tool to pave the way for integration around a common past, a common culture and shared values. In this study, the “multilingualism policy” of the European Union and its direct and indirect effects on social cohesion and integration within the Union have been examined. The possible contributions of Turkish language, which will fall within the scope of the EU’s “multilingualism” policy in a possible membership of Türkiye, to this policy have been hypothetically evaluated. It has been concluded that Türkiye will have positive gains from this. The study hypothesises that Turkish becoming one of the official languages of the EU will increase mutual understanding between the EU and Turkish populations, thereby accelerating the rapprochement between societies.

Keywords: Turkish, multilingualism, European identity, European Union, Türkiye

EXTENDED ABSTRACT

Language is one of the most important elements in the formation of social identity. For this reason, when one interacts with another language in written or oral form, one also interacts with the culture that speaks that language. An individual who can express himself by learning the structural features or grammatical rules of the language of a community not only speaks that language but also interacts with the culture, traditions, habits and behaviours of that community. This two-way interaction, which occurs at the level of the individual and society, occurs in a similar way between different communities or peoples. Similarly, in international integration there is a direct or indirect interaction between language and culture. One of the most recent examples of this is the effort to integrate European countries. The project of the European Union, which was realised immediately after the Second World War, was the result of efforts to achieve a lasting peace between European peoples who had been at war with each other for centuries. Multilingualism and multiculturalism have been adopted as a tool to pave the way for integration around a common past, culture and values. For this reason, this study has presented the ‘multilingualism policy’ in the European Union and its direct and indirect effects on social cohesion and integration within the Union. In addition, the possible contributions of Turkish, which will be included in the EU’s multilingualism policy in the event of Türkiye’s possible membership, to this policy have been hypothetically evaluated and it has been concluded that positive gains can be achieved for Türkiye in this context.

The European Union (EU) is a unique political and economic integration area, created by the coming together of countries that had long been deeply hostile to each other. The Union was built on the basis of a common history and cultural affinities, and has evolved into a structure that expresses itself through a set of common values called European values. Multiculturalism and multilingualism policies have played an accelerating role in paving the way for EU integration, whose motto is ‘unity in diversity’. This study discusses the direct and indirect effects of the EU’s ‘multilingualism policy’ on social cohesion and integration within the Union, and assesses the benefits that can be achieved in the case of Türkiye’s EU membership. It emphasises that this process should be addressed not only in its economic and political dimensions, but also in its cultural dimensions. In this context, and given the importance of language in terms of identity and cultural interaction, beyond being a mere means of communication, the question was raised of whether Turkish will have an accelerating effect on cultural understanding and rapprochement between the EU and Türkiye.

Following Türkiye’s accession to the EU, the inclusion of Turkish as an official language of the EU will be a matter for discussion. In this regard, the EU’s ‘multilingualism’ policy will be a valuable resource, ensuring that Turkish citizens are adequately represented in their mother tongue and able to communicate effectively with official institutions. The acceptance of Turkish as an official language of the EU will serve to strengthen communication between Türkiye and the EU, accelerate cultural exchanges, and make a positive contribution to the integration process. Furthermore, it will enable Turkish citizens to be more effectively represented in EU institutions and to participate more actively in the decision-making process in their

EXTENDED ABSTRACT

mother tongue. It is evident that Türkiye's accession to the European Union will not only entail an economic enlargement but also the establishment of a political and cultural union. The translation of EU legislation and draft laws into Turkish will serve to further harmonise Türkiye's legal and administrative structures with those of the EU, thereby enhancing mutual cooperation. It is noteworthy that during this process, it will become apparent that Türkiye's comprehension of governance and legal norms is more aligned with the legal norms of the Union than is generally perceived by EU societies. This process will facilitate a deeper understanding between EU societies and the Turkish people, paving the way for enhanced collaboration in political processes. It is evident that the incorporation of Turkish into the array of online platforms that promote the official languages of the EU will engender significant conveniences. In accordance with the principles of citizen participation and inclusivity, the potential involvement of both EU citizens and Turkish citizens will substantially facilitate their communication through the sharing of information and documentation. Furthermore, Turkish, with its deep-rooted history and rich cultural heritage, is poised to serve as a unifying element, fostering social cohesion and contributing to the multicultural fabric of Europe by enhancing understanding between diverse cultural groups. The recognition of Turkish as an official language of the EU is set to play a pivotal role in the preservation of the cultural identity of the Turkish population residing in Europe. This development is expected to act as a significant deterrent to their cultural assimilation through language. Furthermore, the acceptance of Turkish as an official language will facilitate enhanced comprehension of Turkish culture and history among EU citizens, particularly those with close ties to Turkish communities. Furthermore, the EU's ongoing commitment to its multilingualism policy and lifelong learning programme will enhance the linguistic competencies of Turkish employees, thereby positively impacting both the Turkish and EU labour markets.

Giriş

Bir topluluğu millet yapan ve onu diğerlerinden ayıran hayat tezahürlerinin bütünü olan kültür; dil, din, tarih, sanat, coğrafya gibi birçok unsurdan oluşmaktadır. Sınırları kesin olarak kolayca çizilemeyen, birçok farklı özelliğin karmaşık bir toplamı olan kültürün en önemli bileşenlerinden biri olan dil, sözlü ve yazılı kültür öğelerinin bizzat yaratılması, kültürel öğelerin sonraki nesillere taşınmasının sağlanması gibi işlevlerle kültüre ait olan binlerce unsurun temelini oluşturarak kültürün varlığını ve devamlılığını sağlama görevini üstlenir. Birbirine iç dinamiklerle bağlı, karşılıklı bir etkileşim içeren dil ve kültür arasında birbirlerinin varlığına kaynak ve ortam oluşturma yönünden organik bir bağ vardır.

Bir milletin tarih boyunca oluşturduğu örf, adet, gelenek, düşünce ve yaşam tarzını kısacası bir milletin geçmiş yaşamını o toplumla beraber gelişen kültürel kazanımların bir hazinesi olan dilde bulmak mümkündür. Toplamların kültürel hafızaları olan diller, kendilerine özgü kurallar çerçevesine ve düşünce biçimlerine sahip olmalarıyla herhangi bir dili ana dili olarak öğrenen bireyin zihninin içeriğini ve edindiği izlenimler yığını şekillendiren kalıplardır. Bu nedenle toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Başka bir deyişle bir ulusun kültürünün aynası olan dilde insan doğasını ve içinde bulunduğu toplumun kültürel uzlaşılarını da bulmak mümkün olur.¹

Aynı dünyanın fiziksel gerçekliğini paylaşan insanların değişik kültürlerle sahip olmaları farklı yaşantıları doğurmuş; bu da farklı algılama ve değerlendirme biçimlerini beraberinde getirmiştir. Bu farklı gerçeklik deneyimlerinin oluşumu önemli ölçüde toplumların farklı kültürel değerlere sahip olmasına dayanmaktadır. İçinde yaşadığı toplumun değerlerini benimseyen birey, bir süre sonra benimsediği bu değerlerle biçimlenir ve zihinsel süreçlerini de farkında olmadan koşullandıran bu süreçte kimliğini, inanışlarını, hayatı algılayışını en genel tanımıyla gerçekliğini oluşturur. Yaşadığı toplumda kendi gibi düşünen ve davranan benzerleriyle uyum içindeyken farklı bakış açılarına sahip kendinden farklı gerçeklikleri benimseyenlere karşı kendini yabancı hisseder.² Ancak bu yabancılaşma yalnızca bireysel ya da psikolojik bir durum olarak değerlendirilmez. Çünkü bireyin gerçekliği algılayış biçimi, toplumsal olarak paylaşılan anlamlar ve söylemler doğrultusunda inşa edilir.

Bireysel deneyimi aşan ve anlamın toplumsal düzeyde inşa edilmiş biçimlerini sorgulayan kültürel temsil (İng. cultural representation) süreçleri, gerçeklik algısının ideolojik ve söylemsel temellerini görünür kılma açısından belirleyici bir işlev görür. Hall'e göre kültürel temsil, gerçekliğin doğrudan bir yansıması değil, toplumsal ve söylemsel bağlam içinde anlamın dil aracılığıyla inşa edilmesi sürecidir. Hall, bu yaklaşımıyla dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel

1 Bozkurt Güvenç, *Kültürün ABC'si*, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 1997, s.48.

2 Nalan Büyükkantarçioğlu, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2006, s.7-8.

anlamların üretildiği bir sistem olduğunu vurgular. Dil; sesler, yazılı ifadeler, görseller ve nesneler aracılığıyla işlev kazanır ve kültürel olarak paylaşılan anlamların oluşturulmasında belirleyici rol oynar. Bu bağlamda Hall'ün inşacı modeli anlamın sabit ya da evrensel olmadığını, toplumsal ilişkiler ve söylemler aracılığıyla üretildiğini ileri sürer. Kültürel temsil bu anlamda yalnızca farklı olanın algılayış biçimini değil, aynı zamanda bu farklılığın nasıl kategorize edilip anlamlandırıldığını da belirler. Bu süreçte kimi kültürel kimlikler kalıp yargılarla (İng. stereotype) şekillenen basitleştirilmiş, indirgenmiş ve tekrar eden anlam çerçeveleriyle kurgulanarak toplumda “öteki” konumuna yerleştirilir. Böylece bireyin kültürel olarak farklı olanı algılayış biçimi, yalnızca kendi deneyimlerinin değil, aynı zamanda bu kültürel temsillerin ve söylemlerin bir ürünüdür.³ Bu temsillerin birey üzerindeki etkisi yalnızca görsel imgeler ya da kültürel semboller düzeyinde kalmaz; anlam üretim süreçlerini yönlendiren söylemler aracılığıyla bireyin düşünsel dünyasına, gündelik düşünce yapısına ve toplumsal ilişkilerine nüfuz eder. Düşüncelerin en yaygın ifade aracı olan dil, işte bu gerçekliği algılama ve ifade etmede ne tür toplumsal etkileşimler içinde bulunduğu gösteren, bir nevi kimliğe ilişkin bilgi veren sosyal iletişim aracıdır. Bu da dilin bireyler arasında sadece gündelik iletişimi sağlayan bir araç olmaktan öte kimlik, ideoloji, tutum ve davranışlar, toplumsal ve bireysel özellikler gibi insana özgü birçok özelliği yansıttığını göstermektedir.⁴

Dil, toplumsal kimliği şekillendiren en önemli unsur olduğundan başka bir dille yazılı veya sözlü etkileşime geçildiğinde aynı zamanda o dili konuşan kültürle de etkileşimde bulunulur. Herhangi bir topluluğun dilinin dil bilimsel özelliklerini veya gramer yapısını öğrenerek kendisini ifade edebilen birey, sadece o dili konuşmakla kalmaz; aynı zamanda o topluluğun kültürünü, geleneklerini, alışkanlık ve davranışlarını da anlamlandırabilecek bir etkileşim içerisine girmiş olur. Birey-toplum düzeyinde geçerli olan bu çift yönlü etkileşim, farklı topluluklar veya halklar arasında da benzer şekilde gerçekleşir. Halklar arasındaki soğukluk, nefret, hatta düşmanlıkların ortadan kaldırılarak; karşılıklı anlayış, sempati ve dostluğa dönüşebilmesi için iletişim zorunludur. Bütün bunlar, uluslararası iletişim, iş birliği ve kültürel yakınlaşma için başka bir dil öğrenmenin ve öğretmenin gerekli olduğu anlamına gelir. Diğer ülkelerin dillerini bilmek, bu ülkelere özgü kültürler hakkında bilgi sahibi olmayı da kolaylaştırmaktadır. Buna bağlı olarak uluslararası bütünleşmelerde dil ve kültür arasındaki bu ilişki de doğrudan veya dolaylı olarak etkilendir. Bunun en yakın örneklerinden biri Avrupa ülkelerinin arasında gerçekleşen bütünleşme çabalarında kendini göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından hayata geçirilen Avrupa

Birliği (AB) projesi, yüzyıllarca birbirleriyle savaşmış Avrupa halkları arasında kalıcı bir barışın sağlanabilmesi çabalarının bir sonucudur. Ortak bir geçmiş, ortak bir kültür ve paylaşılan ortak değerler etrafında bir bütünleşmenin yolunu açabilmek için çok dillilik (İng. multilingualism) ve çok kültürlülük (İng. multiculturalism) bir araç olarak benimsenmiştir. Avrupa halkları arasında vazgeçilmez bir araç olan dil üzerinden gerçekleşmesi beklenen ve ortak değer yaratımı üzerinden hayata geçirilmesi amaçlanan bu kültürel etkileşim, benzer bir şekilde Türkçenin de Avrupa Birliği resmî dillerinden biri olması durumunda AB halkları ile yakınlaşma sürecine katkı sağlayacağını düşündürmektedir. Bugün için Türkiye'nin AB üyeliğinin yakın bir gelecekte gerçekleşmesi mümkün görünmese de AB ile müzakere eden ülke statüsü devam ettiği sürece üyelik perspektifi de gündemde kalmaya devam edecektir. Çalışmada, Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmesi durumunda, Avrupa dilleri arasında yer alacak Türkçenin olası kazanımları ve Birliğin “çok dillilik” politikasına yapacağı olası katkılar ile ilgili çıkarımlar elde edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ulusal kimlik oluşumuyla dil arasındaki ilişki, Avrupalı kimliği ve bu kimliğin oluşumuna katkı sağlayan ortak değerler üzerinde durulmuştur. Dil, kültür ve kimlik arasındaki karşılıklı etkileşim üzerinden Avrupa Birliği'ndeki “çok dillilik” politikası ve bunun Birlik içindeki sosyal uyuma, bütünleşmeye olan doğrudan ve dolaylı etkileri ele alınmıştır. Ayrıca Türkçenin AB ve Türkiye arasındaki kültürel anlayışı ve yakınlaşmayı hızlandırıcı bir etkisinin olup olamayacağı üzerinde durulmuştur. Çalışmanın özgün katkısı bu olası karşılıklı etkilerin analiz edilmesi olacaktır.

Makalenin daha önce ele alınmamış bir konuyu incelemesi, benzer içeriklere sahip kaynaklara erişimi sınırlamıştır. Metodolojik açıdan çalışma, Avrupa Birliği'nin “çok dillilik” politikasına ilişkin mevzuatın incelenmesi, benzer ülke deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi, çok dillilik ve kimlik oluşumu konularında yazılmış bilimsel makalelerin ve ilgili literatürdeki birincil kaynakların analizine dayanmaktadır. Bu çerçevede, Türkçenin AB'nin resmî dillerinden biri olması durumunun Türkiye-AB ilişkilerine olası etkileri varsayımsal bir yöntemle tartışılmıştır.

Avrupa Entegrasyonu ve Avrupalı Kimliği

Avrupa'da uzun yıllar boyunca devam eden savaşlar nedeniyle II. Dünya Savaşı sonrası Avrupalı devlet adamları, yüzyıllar boyunca devam eden savaşların sonlanması ve kalıcı barışın sağlanabilmesi için çaba sarf etmişlerdir. Avrupa halkları arasındaki düşmanlıkların azaltılarak yakınlaşmanın tekrar sağlanabilmesi için Avrupalı devletlerin ekonomik ve siyasi

3 Stuart Hall, “The Work of Representation” İçinde S. Hall (Ed.) *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, Sage Publications, London, 1997, s. 6, 8, 28, 35, 61.

4 Büyükkantarcioglu, a.g.e., 2006 s. 25.

yönlerden birleşmelerinin gerekliliğine inanılmıştır. Kömür ve çelik gibi savaşın ham maddesi olan stratejik kaynakların paylaşılması bölgede sürdürülebilir bir barışın sağlanmasına yol açacaktı. Bu nedenle tarihte “Schuman Bildirgesi” adıyla anılan, dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından 9 Mayıs 1950’de okunan bildirgeyle ortak kömür ve çelik üretimi teşvik edilerek bu örgütlenmeye bütün Avrupa devletlerinin katılımının sağlanması amaçlandı. Bu süreç sadece ekonomik ve siyasi bir birliktelik oluşturmayı değil, aynı zamanda ortak bir kimlik yaratmayı da hedefliyordu. Ancak ortak kimlik yaratımı üzerinden hedeflenen uluslararası bir bütünleşme, Haas’ın belirttiği gibi aslında entelektüel bir alt yapıyı gerektiren elitist bir faaliyetti.⁵

Bu doğrultuda 1950’li yılların başlarından itibaren oluşmaya başlayan Avrupa Birliği’nin öncü kuruluşu olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğuna katılan altı ülkedeki (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) egemen elitlerin, paylaştıkları demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü, hukuk devleti gibi ortak toplumsal değerlerdeki geniş benzerlikler bu anlaşmanın imzalanıp başarıyla uygulanmış olmasını büyük ölçüde açıklamaktadır. Ulusal düzeyde grupların bu birleşmeyi desteklemelerinde ortak değerler ve ortak kimlik temelinde uzlaşma sağlanmış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.⁶ Ortak değerler üzerinden anlaşmaya varan Avrupalı kimliğinin oluşumunda dilin ortak kimlik yaratımı ve kültürler arası etkileşime katkısı toplumsal düzeyde ele alındığında kültürel değerlerin oluşturulması ve bu değerlerin korunmasında önem arz ettiği görülmektedir. Sosyal bütünleşmeye temel oluşturan ortak kültürel değerlerin tanımlanması ve bunların paylaşılan değerler olarak önceliklendirilerek bu unsurlar üzerinden iletişim ve etkileşimin sağlanmasının ancak dil üzerinden hayata geçirilebileceği de bir gerçektir. Dil, toplumdaki çeşitli gruplar arasında ortak bir zemin oluşturarak kamuoyunun şekillenmesini sağlar. Mill’e göre kamuoyunun oluşması yalnızca insanların birbirlerini anlayabileceği ortak bir dil sayesinde mümkündür. Bu nedenle toplumda bireylerin birbirleriyle iletişim kurmalarını ve fikirlerini ifade ederek birbirlerini anlamalarını sağlayan ortak bir dil olmadan toplumun temsili demokrasiyi etkin bir şekilde hayata geçiren bir kamuoyu oluşturması mümkün değildir. Ortak bir dilin bulunmaması toplumsal ayrılmalara ve demokrasinin işleyişinde düzensizliklere neden olabilir.⁷ Çünkü ortak bir dil, ortak geçmiş ve ortak kültürel değerler temelinde

kurgulanan her türlü bütünleşme hareketinde karşılıklı anlayışın sağlanabilmesinin en önemli bileşenidir. Bu nedenle karşılıklı etkileşimde bulunabilen toplumlar için çok dillilik önem arz eder.

Ortak değerler yoluyla gelişen Avrupa kimliği, Avrupa projesi ve Avrupa bütünleşmesi için temel oluşturmuştur. Bu kimliğin sürdürülebilirliği ve güçlenmesi ise ortak değerlerin ve hedeflerin dil aracılığıyla paylaşılmasına bağlıdır. Dil üzerinden paylaşılabilen bu ortak değerler, ülkelerin toplumsal sözleşmelerine yansıtacak, yasalarına ve siyaset oluşumuna yön verebilecektir. Böylece ortak değerlerin benimsenmesi yalnızca siyasi sistemleri değil, ekonomik iş birliklerini de güçlendirerek, ülkeler arasında daha sıkı bir dayanışma sağlayacaktır. Bu süreç, uyumlu ve sürdürülebilir bir ekonomik ve siyasi blok oluşturarak birlikte hareket etmeye yardımcı olacaktır. Ayrıca hem bireyler hem de halklar arasında daha büyük bir birlik duygusu yaratarak taban düzeyinde Avrupa bütünleşmesini geliştirmeye katkı sağlayacaktır.⁸ Oluşan Avrupalı kimliği, bireylerin Avrupalı üst kimliğini benimsemesini, Avrupa tarihine aidiyet duygusunu ve bu kimliğin Avrupa vatandaşlarının görüş ve davranışları üzerindeki etkisini ifade eder. Avrupa Birliği, üye ülkeler arasındaki vatandaşların ortak bir aidiyet hissi geliştirmesini ve Avrupalı kimliğinin etkisini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

7 Şubat 1992’de imzalanan Maastricht Anlaşması’nda, ilk kez Avrupa vatandaşlığı kavramı geliştirilmiş, Avrupalı kimliği vurgusu anlaşmada açıkça kullanılmıştır. AB vatandaşlığı, her üye devletin vatandaşlarına, ulusal vatandaşlığa ek olarak ve doğrudan kazanılan bir statü olarak tanınmaktadır. Bu vatandaşlık, Birlik içinde serbest dolaşım ve yerleşim hakkı, uyruğa dayalı ayrımcılığa karşı korunma, başka bir üye devlette yerel ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oy kullanma ve aday olma gibi hakları içermektedir. Ayrıca Maastricht Anlaşması’yla kişilerin AB kurumlarıyla kendi ana dillerinde iletişim kurma hakkı ilk kez somut bir şekilde öne çıkarılmıştır. Ardında da 1 Mayıs 1999’da yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması’yla AB birincil hukuku hükmü hâline getirilmiştir. Bu sayede AB vatandaşlarının Birliğin kurumlarıyla yapacağı resmî yazışmalarda Birliğin resmî dillerinden herhangi birinde yazma ve yine o dilde yanıt alma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.⁹ Bu ifade ilk defa resmî bir AB Anlaşmasında yer almıştır. Bu yeni madde ile Birliğin temel kurucu ilkelerinden

5 Ernst B. Haas, *The Uniting of Europe*, Stanford University Press, Stanford, 1958, s.285-286, <https://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-H-BW-0038-The-uniting-of-Europe.pdf>, (06.06.2024).

6 Haas, *a.g.e.*, s.1, 15. “At the national level, groups may favour integration because they agree in their definition of interests on the basis of identical values: the case of identity of aspirations” “may favour (...)” ifadesi ile olası bütünleşme senaryosunun nedeni dile getirilmektedir

7 John Stuart Mill, *Considerations on Representative Government*, Liberal Arts Press, New York, 1958 [1861], s.310, <https://archive.org/details/considerationsof3mill/page/n312/mode/1up?ref=ol&view=theater>, (14.06.2024).

8 Erdal Rhiannon, “Identity Building: How is Europe different from the nation? Is it a different task to build EU identity with culture?” 2019, <https://www.treffpunkt.europa.de/identity-building-how-is-europe-different-from-the-nation?lang=fr>, (20.06.2024).

9 Amsterdam Agreement consolidated version article K. 17 (11), https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_2_tadil_antlasmalari/1997_amsterdam_treaty_eng.pdf, (01.07.2024).

olan çok dillilik ilkesinin güçlendirildiği görülmektedir. Çok dillilik, toplumların, kurumların, grupların ve bireylerin günlük yaşamlarında birden fazla dille düzenli bir şekilde ilişki kurma yeteneği olarak ifade edilmektedir.¹⁰

Kendini demokratik bir organizasyon olarak tanımlayan topluluğun Avrupa'nın çok kültürlü mirasının önemli bir parçası olan çok dilliliği göz ardı etmesi mümkün değildir. AB demokrasisinin bir gereği olarak her üye devlet, topluluk içinde kendi dilinde iletişim kurma ve karar alma süreçlerine katılma hakkına sahiptir. AB içindeki yasal düzenlemeler üye devletlerin vatandaşlarını doğrudan etkilediğinden AB vatandaşlarının ve üye devletlerin mahkemeleri tarafından bu yasal düzenlemelerin anlaşılması gerekmektedir. AB çerçevesinde düzenlenen toplantılarda katılımcılar, kendilerini ifade etme ve karşısındakini anlamada bir sıkıntıya düşmemelidir. Ayrıca, vatandaşlar bu Birlik içerisinde yapılan kapsayıcılık ve katılımcılığın sağlanmasına yönelik olarak düzenlenen yurttaş forumlarını da takip edebilmelidir. Bu nedenlerle kültürel kimliğin bir parçası olan dil çeşitliliğinin AB'de korunması önemlidir. Ülkeler ancak bu şekilde vatandaşlarının birlik duygusu kazanmalarını ve olası bağlılık duygularının güçlenmesini sağlayabilirler. Böylece AB ve AB bünyesindeki kurumların benimsenmesi artacaktır.

Avrupa Birliği'nin Çok Dillilik Politikası

Ekonomik ve siyasi bütünleşme süreçleri devam ederken, topluluğun dil politikası da bu gelişmelere paralel bir çizgide ilerlemiştir. Avrupa Birliği üç farklı alfabe ve 24 resmî dile sahip, azınlık dilleriyle birlikte yaklaşık 60 farklı lisanın konuşulduğu dilsel zenginliğe sahip bir entegrasyon alanıdır. Birliğin topraklarında göç yoluyla gelmiş en az 175 farklı millettten insanın yaşadığı tahmin edilmektedir.¹¹ AB içinde sosyal etkileşimin en önemli unsuru hem birleştirici hem de ayrıştırıcı bir işleve sahip olabilen karşılıklı anlayışı ve uyumu kolaylaştıran dildir. Dilin bir iletişim aracı olarak toplumsal hayata etkisi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ortak kültürel değerlerin oluşturulması ve var olanların paylaşılması yoluyla da gerçekleşmektedir. Toplulukların ve toplumların yaklaşmasının karşılıklı anlayış ve hoşgörü kazanmasının kültürlerarası iletişimin en somut sonucu olduğu düşünülürse, topluluğun dilsel çeşitliliğe ve çok dilliliğe verdiği önem daha iyi değerlendirilebilir.

Çok dillilik, AB'de temel bir hak olarak özellikle tanımlanmış olmamasına rağmen dilsel çeşitliliğe saygı, Avrupa bütünleşmesinin temel ilkelerinden biri hâline gelmiştir. "Çok dillilik" politikası, Avrupa'nın Temel Haklar Şartı'nın 21. maddesinde somutlaştırıldığı şekliyle zengin dil çeşitliliğini korumayı ve dile dayalı ayrımcılığı yasaklamayı amaçlamaktadır. Temel Haklar Şartı'nın diğer hükümlerinde de dilsel çeşitliliği koruma amacı açıkça görülmektedir. Örneğin, "kültürel, dinsel ve dilsel çeşitlilik" başlığı altında düzenlenen 22. madde de AB için kültürel, dinsel ve dilsel çeşitliliğe saygı gösterme yükümlülüğü düzenlenmiştir. 41. maddesine göre ise bütün Avrupa Birliği vatandaşlarının Birlik kurumlarıyla Avrupa Birliği'nin resmî dillerinden birinde iletişim kurma hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır.¹²

Bu çerçevede AB üye devletleri, Avrupa Konseyine üye bütün devletlerde olduğu gibi göçmenlerin dilsel entegrasyonu veya tehlike altındaki dillerin korunması gibi çeşitli alanlarda uluslar üstü dil politikalarını ulusal yasalarına aktarmaktadır. Örneğin, Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı veya Avrupa Birliği'nde Çok Dilliliğin Teşviki için Komisyonun 2011 yılında yaptığı politika önerileri ve benzer çalışmalar üye ülkeler tarafından kendi ulusal politikalarına yansıtılmaktadır.¹³

Avrupa'da çok dilliliğin uygulamalarını ve araştırmalarını savunan ve Avrupa Komisyonu Şeffaflık Siciline kayıtlı bir sivil toplum kuruluşu olan Avrupa Sivil Toplum Platformuna göre (European Civil Society Platform for Multilingualism) Avrupa Birliği dilleri, Birliğin en önemli varlığı olarak görülmüş ve Avrupa kimliğinin ayrılmaz bir parçası ve kültürün en doğrudan ifadesi olarak tanımlanmıştır. Çok dillilik, kalkınma ve ekonomik büyüme için de önemli bir araç olarak her geçen gün daha fazla öne çıkmış; Avrupa'nın rekabet edebilirliğinde önemli bir unsur olarak görülmüştür.¹⁴ AB Komisyonu 2008 yılında yayınladığı bir iletişim belgesinde, AB'deki dilsel çeşitliliğin önemini vurgulamıştır. Komisyon, bu belgeyle 2002 Barcelona hedeflerinden biri olan ve her Avrupalının ana diline ek olarak Birliğin en az iki dilinde daha iletişim kurabilmesini sağlamak amacıyla çok dilliliğin AB politikalarına ana akım olarak yerleştirilmesinin sağlanması için atılması gereken adımları ortaya koymuş ve "çok dillilik" politikasının amaç ve hedeflerini özetlemiştir.¹⁵

10 European Commission, Commission of the European Communities, Final Report, High Level Group on Multilingualism, Office for Official Publications of the European Communities, 2007, <https://eur-lex.europa.eu>, (10.07.2024).

11 Gunta Kļava, The Latvian Language Agency, s. 7, https://valoda.lv/en/wp-content/uploads/current/migraacija_ENG_1-64_labota.pdf.

12 Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal of the European Communities C. 364/1 https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, (11.07.2024).

13 Blanca Marabini, San Martin, "United in Diversity? Multilingualism & the European Identity" *Stand up for Europe*, 2021, https://www.standupforeurope.org/united_in_diversity_multilingualism_the_european_identity.

14 European Civil Society Platform for Multilingualism, Languages and language policy, (11.07.2024). <https://ecspm.org/eu-languages-language-policy-issues/>

15 Multilingualism an asset and a commitment, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0003>, (15.07.2024).

Çok dillilik, AB üyesi ülke halkları arasındaki sosyal yakınlaşma ve kültürlerarası diyalog için önemli olduğu kadar vatandaş olduğu ülkeden farklı bir üye ülkede çalışmak veya yerleşmek isteyen işçi, serbest meslek sahibi veya yatırımcılar için de son derece önemlidir. AB Konseyi, “Çok Dillilik için Avrupa Stratejisi” başlığı altında 2008’de aldığı kararın gerekçesinde *“Linguistic and cultural diversity is part and parcel of the European identity; it is at once a shared heritage, a wealth, a challenge and an asset for Europe”* ibaresine yer vermiştir.^{16, 17} Kararda “çok dillilik” politikasının dil öğrenimini ve öğretimini artırmak ve iyileştirmek yoluyla güçlendirilebileceği öne sürülmüştür. Ayrıca yetkililer, yerel ve bölgesel ulusal kimliklerin ve bunlara özgü geleneklerin korunmasının Avrupa Birliği’nin ve üye devletlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayarak bütün çeşitliliğiyle bir Avrupa kimliğinin oluşumuna katkıda bulunacağını da belirtmiştir. Çok dillilik becerisinin, farklı kültürlerin karşılıklı olarak daha iyi anlaşılmasını sağlayarak, vatandaşlık ve demokratik temelli yeterliliklerin gelişimine de katkıda bulunacağı vurgulanmıştır. Çok dilli yeterlilik, iş bulma süreçlerinde aranan becerilerden biri olduğundan hem işletmeler hem de iş arayanlar için önemli rekabet avantajları sağlayacaktır. Neredeyse bütün ülkelerde ve meslek alanlarında yabancı dil becerileri ile istihdam edilme olasılığının doğru orantılı olduğu ortaya konulmuştur. Aynı kararın ilerleyen bölümlerinde yaşam standartlarının korunması, yüksek istihdam oranları ve geleceğin toplumunun yaratılması ve daha da önemlisi çalışma dünyasının öncelikleri ışığında sosyal uyumu desteklemek için insanların doğru beceri ve yeterliliklere sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Çok dilli yetkinliğin kazanılmasının Birlik içerisinde hedeflenen hareketlilik artışına olumlu etki edeceği ve üye ülkeler arasındaki iş birliğini de geliştireceği iddia edilmektedir. Bu sürecin aynı zamanda göçmen çocukların, öğrencilerin ve yetişkinlerin tam uyumlarının sağlanması açısından da önemli olduğu öne sürülmüştür.¹⁸

Sonuç olarak konsey, üye ülkeleri ve komisyonu kendi yetki alanlarında ve yerindenlik (İng. subsidiarity) ilkesine uygun bir şekilde aşağıdaki başlıklarda toplanabilecek bazı önlemleri almaları konusunda uyarmıştır. Bu önlemlerden en önemlileri öncelikle Birlik içerisindeki sosyal uyumun, kültürlerarası diyalogun ve ortak bir Avrupa’nın inşasını güçlendirmek amacıyla teşvik edilmesi, ayrıca yaşam boyu dil öğreniminin desteklenmesi, daha da önemlisi AB ekonomisinin rekabet gücünü artıran iş gücü hareketliliği ve istihdam

edilebilirliği etkileyen bir faktör olarak çok dilliliğin daha fazla desteklenmesidir. Son yıllarda önem kazandığı şekliyle Avrupa’da ve dünya genelinde yazılı eserlerin dolaşımını, fikir ve bilginin yayılmasını teşvik etmek amacıyla tercüme yardımlarını artırarak dilsel çeşitlilik ve kültürlerarası iletişimin teşvik edilmesi son olarak da dünyanın geri kalanıyla kültürel ve ekonomik diyalogun geliştirilerek AB’nin uluslararası sahnedeki rolünün güçlendirilebilmesi için Avrupa dillerinin potansiyelinden en iyi şekilde yararlanılabilmesi ayrıca AB dillerinin dünya genelinde tanıtımının yapılması Konseyin yaptığı temel görevlendirmelerdir.¹⁹

Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde, AB’nin bütünleşme sürecinde “çok dillilik” politikasının ulusal kimliklerin tamamlayıcısı olarak görülen Avrupalı kimliğinin oluşumunda doğrudan veya dolaylı etkileri tanımlanmaya veya kavramsallaştırılmaya çalışılmıştır. Bundan sonraki bölümde, Türkiye’nin AB üyeliği gerçekleştiğinde Türkçenin AB’nin resmî dillerinden birisi olmasının yaratacağı etkiler değerlendirilecektir.

Türkiye’nin AB Üyeliği Perspektifinden Dil ve Ortak Değerler Etkileşimi

AB kurumlarının meşruiyetinin güçlendirilmesi, vatandaşlar arasında ortak bir kimlik, ulus üstü bir aidiyet ve ortak değer duygusu yaratılması, AB projesinin kritik bileşenleridir. Avrupa Birliği, bu bileşenleri desteklemek için üye ülke halkları arasındaki kesintisiz iletişimin sağlanmasına büyük önem vermektedir.²⁰ Bu iletişim; dilsel, kültürel, psikolojik, sosyal ve sembolik öğeleri içeren katmanlı bir yapı oluşturmakta ve böylece yüzeyin ötesine geçerek daha derin ve kapsayıcı bir anlayışa ulaşmayı hedeflemektedir. Söz konusu iletişim biçimi, farklı düzeylerde etkileşime giren bireyler ya da gruplar arasında anlamlı bir diyalog kurulmasına olanak tanımaktadır. Bu çok katmanlı iletişim sayesinde, farklılıklar değil benzerlikler benimsenecek ve tarihsel önyargıların yerini realist ve objektif değerlendirmeler alacaktır. Toplumsal bütünleşme ve kültürel dönüşüm süreçlerine zemin hazırlayan bu iletişim biçimi, farklı bakış açılarının uzlaşısı ve ortak akıl ekseninde buluşmasını sağlayarak daha kapsayıcı ve sürdürülebilir sosyal yapılar inşa edilmesine katkıda bulunacaktır. Böyle bir ortamda, bireyler ve gruplar arasında karşılıklı güven, anlayış ve yapıcı etkileşim süreçleri gelişecektir.

16 Dil ve çeşitlilik Avrupa kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu aynı zamanda ortak miras, bir zenginlik, zorlu görev ve Avrupa için bir değerdir.

17 Council Resolution of 21 November 2008 on a European strategy for multilingualism, Official Journal of the European Union, 2008/C 320/01, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2008.320.01.0001.01.ENG, (12.07.2024).

18 Council Recommendation of 22 May 2019 on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages, ST/9015/2019/INIT, OJ C 189, 5.6.2019, s.15-22, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0605%2802%29&qid=1690879341744>, (12.07.2024).

19 bkz. dn. 18.

20 Suzanne Romaine, “Politics and policies of promoting multilingualism in the European Union, Language Policy”, C.12, S.118, 2013. s.115-137, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10993-013-9277-8#preview>, (25.07.2024).

AB'nin "çok dillilik" politikası üzerinden hayata geçirdiği bu kesintisiz, kapsayıcı ve objektif iletişim, Türkiye'nin üyelik süreci bakımından da önemlidir. Bu yaklaşımın AB halklarıyla Türk halkının yakınlaşmasına katkı sağlayacağı ve dolayısıyla da uzun dönemde Türkiye'nin AB üyelik sürecini olumlu yönde etkileyeceği varsayılabilir. Zira, Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik tepkilerin büyük ölçüde tarihsel önyargılardan, kültürel farklılıklardan ve resmî kurumlar tarafından açıkça belirtilmese de inanç farklılığından kaynaklandığı bilinmektedir. AB'nin temel değerleri doğrultusunda halklar arasında kurulacak çok katmanlı diyalog ve ortak paydaların vurgulanması, sürecin olumlu yönde ilerlemesine katkıda bulunulabileceğini düşündürmektedir. Üye ülkelerdeki kamuoyunun pragmatik tutum ve yaklaşımlarla şekillendiği göz önünde bulundurulduğunda, çok dilliliğin halklar arasındaki yakınlaşmaya önemli derecede katkılar sağlayan bir araç olduğu açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Türkçenin AB'nin resmî dillerinden biri olarak kabul edilmesi, AB ile Türkiye arasında daha etkin bir iletişim ve diyalog kurulmasına olanak sağlayacak, halklar arasındaki önyargıların azalmasına ve karşılıklı güvenin pekişmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca Türkçenin dilsel çeşitlilik kapsamında resmî dillerden biri olarak yer alması, AB içinde kültürel zenginliklerin daha kapsamlı bir perspektifle değerlendirilmesine ve farklı toplulukların eşit temsiline de olanak tanıyacaktır. Bu gelişme, Türk halkı ve diğer Avrupa halkları arasında daha derin ve bütüncül bir entegrasyon sürecini teşvik etme olanağı taşımaktadır. Türkçenin AB dillerinden biri olarak kabul edilmesi durumunda elde edilebilecek kazanımlara ilişkin varsayımlar şu şekilde değerlendirilmiştir:

- AB üyesi ülkelerin vatandaşlarının Birliğin kurumlarıyla resmî ve gayri resmî iletişimlerini kendi ana dillerinde yapabilmeleri AB'nin temel haklarından biri hâline gelmiştir. Bu nedenle AB bütün yasal düzenlemelerini ve bunların özetlerini resmî AB dillerinin tamamında yayımlamıştır. Avrupa Birliği Konseyi toplantılarında alınan kararlar da AB'nin 24 resmî diline tercüme edilmektedir. Benzer şekilde Avrupa Parlamentosu üyelerinin de parlamentoda yaptıkları konuşmaları herhangi bir resmî AB dilinde yapmalarına olanak sağlanmaktadır. Bu sayede liderler, temsilciler veya parlamenterler arasında tekil bir anlayış yaratılması ve oluşabilecek yanlış anlamaların veya tercüme hatalarının ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Türkiye'nin AB üyeliği durumunda benzer faydaların söz konusu olacağı açıktır.

- Topluluklar arasındaki yakınlaşmanın Avrupa Yurttaş Girişimi Forumu (European Citizens' Initiative Forum)²¹ üzerinden de gerçekleşebileceği tahmin edilmektedir. Bu forum, AB

üyeleri ülke vatandaşlarının ulusal ve uluslararası sorunlar hakkında görüş bildirdikleri ve bu doğrultuda topladıkları imzalar yoluyla AB'deki politika oluşumuna katkı sağladıkları bir platformdur. Türkiye'nin olası üyeliği durumunda Türk vatandaşlarının da ana dilleriyle bu platformlarda etkin bir şekilde yer almaları ve ulusal düzeyde yaşadıkları sorunlarla ilgili uluslararası dayanışma arayışları ve/veya uluslararası sorunlara gösterecekleri benzer yaklaşım ve tepkiler, halklar arasında paylaşılan ortak değerlerin varlığı (demokrasi, insan hakları, hukuk devleti, çevre politikaları) konusunda her iki tarafta da bir etkileşim yaratacaktır.

- Paralel gelişmeler sivil toplum kuruluşlarının AB kurumları ile olan iletişimlerini konusunda da görülecektir. Son derece önemli olanaklar sunan AB proje veya programlarının ilan ve duyurularının izlenmesi, katılım koşullarının ve şartnamelerin yerine getirilmesi ve bunlara katılım sağlanarak yürütülebilmesinde Türkçe çalışabilmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Birlik, AB üyesi ülkelerle, aday ülkeler arasındaki sivil toplum diyaloguna önem vermekte, ciddi mali destek sağlamaktadır. Türkiye içinde veya farklı AB ülke STK'larıyla birlikte gerçekleştirilecek ortak projeler sayesinde kültürlerarası benzerlik veya yakınlıkların öne çıkması ve bu yolla toplumlar arası yakınlaşmanın artacağı beklenebilir.

- AB'nin resmî dillerinin tanıtımının yapıldığı online platformlarda²² "e-translation" adı verilen ve önemli kolaylıklar sağlayan bir tercüme alt yapısı kurulmuştur. Bu sayede, katılımcılık ve kapsayıcılığı öne çıkaran "yurttaş yakınlığı" ilkesine uygun bir şekilde AB vatandaşlarının bilgi ve belgelere erişimi ile iletişimlerini kolaylaşmaktadır. Yine bu sayfalarda günlük hayata ilişkin temel dil kullanımları ise bütün AB dillerinde hem yazılı hem de akustik veriler aracılığıyla sunulmaktadır. Türkçenin de bu platformlarda yer alacak olması ve bu yolla Türkçenin AB'nin temel haklarından biri olan "çok dillilik" politikasının olanaklarından yararlanacak olması önemlidir.

- Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne olası üyeliği durumunda Türkçenin AB'nin resmî dillerinden birisi olmasının ekonomik etkiler yaratacağı da beklenmektedir. AB'nin "çok dillilik" politikasının bütün imkânlarından yararlanabilecek olan Türk vatandaşları da önemli ekonomik kazanımlar elde edebileceklerdir. Bilindiği gibi kendi ana dilinden başka bir dili konuşma becerisine sahip olan herhangi bir çalışanın iş gücü istihdamının daha kolay olduğu yapılan birçok çalışmada ortaya konmuştur.²³ Öte yandan Türkçenin birçok Avrupa Birliği ülkesinde en çok konuşulan ikinci ana dil konumunda

21 Forum zur Europäischen Bürgerinitiative, https://citizens-initiative-forum.europa.eu/_de/, (10.08.2024).

22 Sprachen bringen dich weiter, Entdecken Sie die Amtssprachen der EU, <https://op.europa.eu/webpub/dgt/languages-take-you-further/de/discover/>, (15.08.2024).

23 Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi, and Elena Soto Calvo, Language and Employability. Luxembourg: European Commission Joint Research Centre, 2015, s.74, <http://www.onevoiceforlanguages.com/uploads/2/4/6/7/24671559/jrc97544.pdf>, (30.08.2024).

olmasının hem ilgili ülkeler hem de Türkiye için bazı avantajlar yaratabileceği düşünülebilir. 12 milyon kilometre karelik geniş bir coğrafyada konuşulan Türkçenin sınırları Balkanlardan Çin Seddine, Orta İran'dan Kuzey Buz Denize kadar çok geniş bir alana yayılmaktadır.²⁴ Doğu ve Batı arasında bir köprü görevi gören Türkçe, Orta Asya ve Orta Doğu pazarlarına açılan önemli bir kapıdır. Bu nedenle AB pazarının genişlemesi bakımından da bir avantaj sunmaktadır. Türkçenin Avrupa Dillerinden biri olması Türk şirketlerinin AB ülkeleri ile daha kolay iletişim kurmalarına ve ticaret ağlarını genişletebilmelerine imkân tanıyacaktır. Böylelikle Avrupa pazarına daha hızlı erişim sağlanabilecektir. Bununla birlikte Türkçe bilen ticaret uzmanları sayesinde Avrupa şirketleri Türkçenin konuşulduğu geniş coğrafyada iş bağlantıları kurma fırsatı elde edecektir. Bu durum, AB bünyesinde mal ve hizmet üreten şirketlerin Türkçe konuşulan bölgelere nispeten daha kolay erişimini sağlayacaktır. Öngörüldüğü üzere Türkçenin AB dilleri arasında yer alması kültürel çeşitliliği artırmakla kalmayacak Avrupa'nın küresel ticaretteki etkisini de güçlendirecektir.

- Son dönemlerdeki teknolojik gelişmeler ve artan küresel rekabetin yönlendirdiği iş gücü piyasası değişiklikleri, AB'yi bu konuda önlem almaya yöneltmiştir. “yaşam boyu öğrenme” stratejisi (İng. lifelong learning) bu çabanın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. AB'nin ekonomik büyümesini sürdürmesi, küresel rekabet gücünü artırması, koruması, geliştirmesi, sosyal adaleti ve toplumsal katılımı sağlaması için iş gücünün uyum becerisi bir zorunluluktur. AB'nin “yaşam boyu öğrenme” stratejisinin en önemli yansımalarından biri “çok dillilik” politikası uygulamalarında kendini göstermektedir. Küreselleşen dünya ekonomisinde ana dilinden farklı bir dili konuşma becerisi giderek önem kazanmaktadır. Genel anlamıyla iş gücünü etkileyen yetişkinlerin, ana dilinden farklı bir dili konuşma ve yazma becerisi kazanmalarına yönelik eğitimleri kapsamlı ve sistematik bir yaklaşım gerektirir. Öte yandan, AB'nin son dönemlerdeki en büyük hedeflerinden biri olan “yeşil dönüşüm”ün iş gücü piyasası üzerindeki genel etkisini ve talep edilen beceriler üzerinde yaratacağı sonuçları izlemek, iş gücü piyasası dengesizliklerini öngörmek ve çalışanların beceri eksikliklerini gidermek için de hayati önem taşımaktadır.²⁵ Bu bağlamda yabancı dil becerileri de giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

- Türkiye'nin AB üyeliği gerçekleştiğinde yukarıda söz edilen çok dilliliğin iş gücü piyasası üzerindeki etkilerinin karşılıklı olarak hem Türkiye ekonomisi hem de AB ekonomisi için söz konusu olacağı açıktır. AB üyeliği durumunda AB'nin dil politikalarından yararlanacak olan Türk vatandaşlarının

1960'lı ve 1970'li yıllarda Avrupa ülkelerine giden vasıfsız iş gücünün aksine, gittiği ülkenin dilini iyi kullanabilen eğitilmiş ve nitelikli iş gücü hareketliliğini artırması beklenmektedir. Benzer bir hareketlilik ters yönde de gerçekleşebilecek, Türkçe konuşmanın tercih nedeni olabileceği pek çok iş alanı Türkiye'de AB vatandaşlarına açılacaktır. Ayrıca, AB'nin resmî ve gayri resmî toplantılarında alınan kararlar Türkçeye de çevrilmek zorunda olacağından tercüman ve dil uzmanlarına olan talebi arttıracak ve bu da Türkçe tercüme sektörünün büyümesine katkı sağlayacaktır. Türkçenin bir AB dili hâline gelerek öğrenilen ve öğretilen bir dil olmasıyla artan karşılıklı istihdam olanakları sayesinde kültürlerarası diyalog ve toplumlar arası uyum da artacaktır.

Sonuç

AB, uzun yıllar boyunca birbirlerine karşı derin düşmanlıklar beslemiş olan ülkelerin bir araya gelerek oluşturduğu benzersiz bir bütünleşme alanının adıdır. Ortak bir tarih ve kültürel yakınlıklar temelinde inşa edilen Birlik, zamanla Avrupa değerleri adı verilen ve paylaşılan ortak değerler üzerinden kendini ifade eden bir yapıya dönüşmüştür. Temel parolası “çeşitlilik içinde birlik” (İng. unity in diversity) olan AB bütünleşmesinin yolunun açılmasında “çok kültürlülük” ve “çok dillilik” politikaları hızlandırıcı bir rol oynamıştır. Bu nedenle çalışmada AB'nin “çok dillilik” politikasının Birlik içindeki sosyal uyum ve bütünleşmeye doğrudan ve dolaylı etkileri ele alınmış, Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmesi durumunda elde edilebilecek kazanımlar değerlendirilmiştir. Bu sürecin yalnızca ekonomik ve siyasi değil, aynı zamanda kültürel boyutlarıyla da ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda dilin bir iletişim aracı olmasının ötesinde kimlik ve kültürel etkileşim açısından taşıdığı önem göz önünde bulundurularak Türkçenin AB ile Türkiye arasındaki kültürel anlayışı ve yakınlaşmayı hızlandırıcı bir etkisinin olup olmayacağı irdelenmiştir. Türkiye'nin AB'ye üyeliğiyle birlikte Türkçenin AB'nin resmî dilleri arasına dahil edilmesi gündeme gelecek ve bu doğrultuda AB'nin “çok dillilik” politikası çerçevesinde sunulan uygulamalardan yararlanma imkânı mümkün olacaktır. Bu durum Türk vatandaşlarının da ana dillerinde eşit düzeyde temsil edilmesini ve resmî kurumlarla etkili iletişim kurabilmesini sağlayacaktır. Örneğin, AB üyesi ülke vatandaşlarının yanı sıra Türk vatandaşları da kendi ana dillerinde ulusal ve uluslararası meseleler hakkında görüş bildirebilecektir. Açılan imza kampanyaları yoluyla Türk vatandaşlarının AB'deki politika oluşumuna katkı sağlayabilecek forumlara katılımı, yerel düzeyde yaşanan sorunlara ilişkin çok uluslu platformlarda dayanışma

24 Ahmet Mermer, Dil ve Edebiyat Türkler ve Türkçe Türkçenin Konuşulduğu Coğrafyalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara, Ekim 2009, s.2.

25 Tracking the green transition in labour markets, Policy brief, https://www.cedefop.europa.eu/files/9197_en.pdf, (07.09.2024).

arayışlarına girmeleri ve uluslararası meseleler karşısında benzer tepki ve tutumlar sergilemeleri toplumlar arasındaki ortak değerlerin daha iyi anlaşılmasına önemli ölçüde katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Ayrıca çevresel sorunlar, iklim değişikliğiyle mücadele, sürdürülebilirlik ya da insan hakları ihlalleri gibi sınır aşan meselelerle ilgili yaklaşımların geliştirilmesiyle, paylaşılan ortak değerlerin daha görünür hâle gelmesi ve toplumlar arası anlayışın artması beklenmektedir. Kısaca ortak değer etkileşiminin kültürel yakınlaşmaya olumlu katkılar sağlayacağı varsayılmaktadır. Tarihsel süreçte, 2000'li yılların ortasından itibaren AB'ye üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle de benzer deneyimler yaşanmıştır. 45 yıldan fazla bir süre sosyalist rejim altında yaşamış olan bu toplumlara Batı Avrupa ülkeleri tarafından başlangıçta önyargılı şüpheli ve çekingen bir tutumla yaklaşılmıştır. Ancak, sağlanan üyelik garantisiyle artan iletişim ve etkileşim, bu ülkelerin halklarının Batı Avrupa toplumlarından sanıldığı kadar farklı olmadığını, ortak değerler temelinde tam bir uyum söz konusu olmasa dahi sosyal ve kültürel anlamda birçok benzer yönün bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu entegrasyon sürecinde, AB'nin "çok dillilik" politikası önemli bir rol oynamış, bireyler ve topluluklar arasındaki dil engelinin azaltılması, karşılıklı anlayışın ve kültürel alışverişin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Orta ve Doğu Avrupa dillerinin AB'nin resmî dilleri arasına girmesi AB kurumlarında bu dillerde resmî belgelerin hazırlanması ve çeviri hizmetlerinin sunulması, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin vatandaşlarına kendilerini ifade etme ve karar alma süreçlerine daha aktif katılma imkânı tanımıştır. Bu süreç, Batı Avrupa toplumlarında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik var olan önyargıların zamanla azalmasına ve bu halklarla sosyal ve kültürel açılardan birçok ortak noktaya sahip olduklarını fark etmelerine katkıda bulunmuştur. Benzer bir sürecin, Türkiye'nin AB üyeliği durumunda da yaşanabileceği öngörülmektedir. AB'nin "çok dillilik" politikası kapsamında Türkçenin AB'nin resmî dillerinden biri olarak kabul edilmesi, Türkiye ile AB arasındaki iletişimi güçlendirecek; kültürel alışverişini hızlandıracak ve entegrasyon sürecine olumlu katkılar sunacaktır. Türk vatandaşlarının AB kurumlarında daha etkin temsil edilmesini ve kendi ana dillerinde karar alma süreçlerine daha aktif katılım göstermelerine olanak sağlayacaktır. Böylece Türkiye, yalnızca ekonomik bir genişleme olarak değil, siyasal ve kültürel bir birlik olarak da AB'nin içinde yer almaya başlayacaktır. AB mevzuatı ve AB yasa tasarılarının Türkçeye çevrilmesi Türkiye'deki hukuki ve idari yapıların AB ile daha uyumlu hâle gelmesini sağlayacak ve karşılıklı iş birliğini artıracaktır. Bu süreçte Türkiye'nin yönetim anlayışının ve hukuki normlarının AB halklarının düşündüğünden çok daha fazla Birliğin hukuki normlarıyla uyumlu olduğu gözlemlenecektir. Bu süreç, AB toplumlarının Türk halkını daha yakından tanımalarına ve ortak politik süreçlerde birlikte hareket etmelerine olanak sağlayacaktır.

AB'nin resmî dillerinin tanıtımının yapıldığı bazı online platformlarda Türkçeye de yer verilecek olması önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Yurttaş katılımı ve kapsayıcılığı ilkesine uygun bir şekilde AB vatandaşları ile birlikte Türk vatandaşlarının olası katılımları onların bilgi ve belge paylaşımları yoluyla gerçekleşen iletişimlerini önemli ölçüde kolaylaştıracaktır. Yine bu sayfalarda ilgili dilin günlük pratik kullanımına yer verilmesi kültürlerarası etkileşime önemli bir katkı sağlayacaktır. Türkçe, AB'nin temel haklarından biri hâline gelmiş olan "çok dillilik" politikasının bütün olanaklarından yararlanabilecektir. Ayrıca, köklü bir tarihe ve zengin bir kültürel mirasa sahip olan Türkçe, Avrupa'da farklı kültürler arasındaki anlayışı güçlendirerek toplumsal uyumu destekleyen ve Avrupa'nın çok kültürlü yapısına katkı sağlayan bir köprü rolü üstlenecektir. Türkçenin AB'nin resmî dillerinden biri olarak kabul edilmesi Avrupa'da yaşayan Türk nüfusun kültürel kimliğinin korunmasına katkı sağlayacak ve dil üzerinden bir kültürel asimilasyona uğramalarını önemli ölçüde engelleyebilecektir. Buna ek olarak AB vatandaşlarının yakın ilişki içerisinde oldukları Türklerin kültürünü, edebiyatını ve tarihini, istedikleri taktirde daha iyi kavramalarına olanak sağlayacaktır. Bu doğrultuda Türkçenin yanı sıra Türk Edebiyatı ve kültürünün Avrupa'daki eğitim kurumlarında farklı düzeylerde öğretilmesinin teşvik edilmesi, ayrıca Türkçe ile AB üye ülkelerinin dilleri arasında yürütülecek çeviri çalışmaları ile çeviri bilimi alanındaki akademik iş birliklerinin geliştirilmesi, kültürlerarası etkileşimi güçlendirecek ve Türkçenin Avrupa'daki görünürlüğüne katkı sağlayacaktır. Öte yandan belirli bir düzeyde Türkçe yeterliliği kazanmış ve Türk kültürüne dair belli bir anlayış geliştirmiş bireyler açısından Türkiye, daha cazip bir ziyaret noktası hâline gelecektir. Bu durum ülkeye gelen ziyaretçi sayısının artışında etkili olacaktır.

Son olarak, Birliğin "yeşil mutabakat" kapsamında ortaya koymuş olduğu çevre koruma, karbonsuzluk ve iklim değişikliğiyle mücadele politikalarının tercih ve önceliklerini AB'nin bütün politika alanlarını etkileyecek içerik ve kapsamda olmasının iş gücü piyasaları üzerinde olumlu veya olumsuz bazı etkileri olacağı açıktır. Örneğin, çalışanlara "yeşil mutabakat" uygulamaları kapsamında oluşacak yeni iş alanlarında gereksinim duydukları yetenek ve becerilerin kazandırılmasında en az iki yabancı dil öğrenimini teşvik eden AB'nin "çok dillilik" politikası giderek daha fazla önem kazanacaktır. Türkiye'nin AB üyeliği gerçekleştiğinde sürekli desteklenecek olan "çok dillilik" politikası ve "yaşam boyu öğrenme" programı sayesinde çalışanların dil becerileri gelişecek; bunun sağlayacağı avantajlar Türkiye ve AB'nin iş gücü piyasalarını karşılıklı olarak olumlu yönde etkileyebilecektir.

Etik Beyan

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Yazarlık Katkı Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazarlar tarafından tasarlanmış ve hazırlanmıştır.

Kaynaklar

Amsterdam Agreement consolidated version article K.17 (11), https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_2_tadil_antlasmalari/1997_amterdan_treaty_eng.pdf, (01.07.2024).

Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi, and Elena Soto Calvo, Language and Employability. Luxembourg: European Commission Joint Research Centre, 2015, <http://www.onevoiceforlanguages.com/uploads/2/4/6/7/24671559/jrc97544.pdf>, (30.08.2024).

Büyükkantarcioglu, Nalan, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2006.

Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal of the European Communities C. 364/1 https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, (11.07.2024).

Council Recommendation of 22 May 2019 on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages, ST/9015/2019/INIT, OJ C 189, 5.6.2019, s.15–22, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0605%2802%29&qid=1690879341744>, (12.07.2024).

Council Resolution of 21 November 2008 on a European strategy for multilingualism, Official Journal of the European Union, 2008/C 320/01,

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2008.320.01.0001.01.ENG (12.07.2024).

European Commission, Commission of the European Communities, Final Report, High Level Group on Multilingualism, Office for Official Publications of the European Communities, 2007, <https://eur-lex.europa.eu>, (10.07.2024).

Forum zur Europäischen Bürgerinitiative, https://citizens-initiative-forum.europa.eu/_de, (10.08.2024).

Güvenç, Bozkurt, *Kültürün ABC'si*, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

Haas, Ernst B., “The Uniting of Europe”, Stanford University Press, Stanford, 1958, <https://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-H-BW-0038-The-uniting-of-Europe.pdf>, (06.06.2024).

Hall, Stuart, “The Work of Representation” İçinde S. Hall (Ed.) *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, Sage Publications, London, 1997, s.13-74.

Kļava, Gunta, The Latvian Language Agency, s. 7, https://valoda.lv/en/wp-content/uploads/current/migraacija_ENG_1-64_labota.pdf.

Mermer, Ahmet, Dil ve Edebiyat Türkler ve Türkçe Türkçenin Konuşulduğu Coğrafyalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara, Ekim 2009.

Mill, John Stuart, *Considerations on Representative Government*, Liberal Arts Press, New York, 1958 [1861], <https://archive.org/details/considerationso03millgoog/page/n312/mode/1up?ref=ol&view=theater>, (14.06.2024).

Multilingualism an asset and a commitment, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0003>, (15.07.2024).

Rhiannon, Erdal, “Identity Building: How is Europe different from the nation? Is it a different task to build EU identity with culture?”, 2019, <https://www.treffpunkteuropa.de/identity-building-how-is-europe-different-from-the-nation?lang=fr> (20.06.2024).

Romaine, Suzanne, “Politics and policies of promoting multilingualism in the European Union, Language Policy”, C. 12, S. 118, 2013, s. 115-137. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10993-013-9277-8#preview>, (25.07.2024).

San Martin, Marabini Blanca, “United in Diversity? Multilingualism & the European Identity” *Stand up for Europe*, 2021, https://www.standupforeurope.org/united_in_diversity_multilingualism_the_european_identity, (11.07.2024).

Sprachen bringen dich weiter, Entdecken Sie die Amtssprachen der EU, <https://op.europa.eu/webpub/dgt/languages-take-you-further/de/discover/>, (15.08.2024).